

3221

५१७

राजवाडे

अंक ५१७

शाखा इतिहास

ग्रंथनाम संग्रह माथ

ग्रंथकार

नारायण

पांडिताचार्य

काल

पृष्ठ

स्थल

४९०/पु. ५६

(1)

वानसानुभुक्कधराप्रापतुवावणासमा॥१॥युपाक्षःशोणिताक्षप्रजैद्यःकेपनस्त
था॥निर्मयःकोषकपात्तमेषार्धनानामुधैर्धो॥२॥वानसाससोऽनुद्यःपाद
पौपकपर्वतेः॥अप्रमृद्यैर्वाननीस्तेपिबभौमधृतददुते॥३॥अंगदोगदमाग॥अर्ध
पनेनासिताडितः॥४॥धानगिनिश्रेणपाकेपनकोपकपितः॥५॥शुभाप्यैर्वदना
नायान्वसदतान्मृदालीमुखान्॥कर्त्तुंशुभाविपाटीअशोणिताक्षोगदेकिरता॥६॥
अनादसोगदेवेधधनुर्वाणयथानयान्मृदुसोऽस्यसोपिरवडीखम्पतेत
अंगदःखदुमादिप्रच्छिन्नास्यस्यस्यतेनैवसिंहनादोग्रःखदुनारवडम
नन्म॥७॥प्रजैद्यमृपाक्षप्रतःशोणिताक्षप्रमृदुदी॥अंगदेवारपात्तासतान्मेदविदि
दान्वितः॥८॥उसोद्यासाद्यविदिहान्वनोकाप्तिरनीकहान्॥गदाखदुकातेनाडा
यिच्छिदुस्तेनिवायनाः॥९॥अश्वकर्णेनसंताडमुलिपातेनयोगदः॥प्रजैद्यस्य
कसखदुमादिप्रहयप्रत॥१०॥प्रजैद्योमुच्छिद्यतेनर्ततातेममोहयत
यसोऽमुहतेनवलिजोस्यविमोहता॥११॥युपाक्षैर्विदिहोहोहीद्युवराजापिगा

ख

(2)

सं. रा०

॥४३॥

मिनी। उरस्माहसर्तदोभ्यां जुगाहवमहबलः॥१२॥ भ्रातरंमोय्यन्वीरोगदयो
नस्यताडमत्तु। शोणिताहोथविविदतोमदोयिविदोग्रहमि॥१३॥ नरैर्मरुपनिहि
पवन्निविदोभुविपातमने॥ पिपेपशोणिताहोतमेदोय्योभूमस्त्रिणोत॥१४॥ का
ल्यमानोकिपिवचैःकुंभोदध्यानिजोय॥ अमिधापनत्रायेणात्रविविदभुमपा
तमत्तु॥१५॥ अथापततमेदेवरायेणपातमपिहो। मातुलोमोहि तोदस्वातमभ्य
द्वदगदः॥१६॥ विध्यमानेनानैस्त्रीहोवतिनदनः॥ ववर्षाथोत्रिलासालमकुं॥१७॥
भस्तानछिनदुनैः॥१८॥ अगदस्यासिपतन॥ कुवोर्वाणैसमुक्तवान्॥ रुधिरयाकुला
भोपिवक्ष्यविशेषसो गदः॥१९॥ कुंभासुतये॥ दृष्टतामुवराजममोहमत॥ हाहाका
नेमहोनासीतदावानरमंडले॥२०॥ सुखेणोडोववात्रीलोनलस्तानादमस्तथा॥
अभमद्रवच्छिलाहस्ताःकुंभस्तानजमेदुनैः॥२१॥ भ्रातृजपति तदस्वावाननेदो
अविदुतान्॥ कुंभोहिदुमवर्षणसुग्रीवःकुंभमाद्रवत्॥२२॥ त्रीर्षिमाणा नृविप्रा
नैःशिखिलापुष्पा नृविलोकासः॥ कुंभस्यधनुनादुदुविदुदेदुमिवदुके॥ श्रीराम
२३॥ जितकात्रीभवान्कुंभपोरुषेपत्रयेमधुना॥ द्रुमसिजगृहंराजाकुंभ

(2A)

संनमसंमुतः ॥ १३३ ॥ निमुखां नमोनासीत विरचितं समेतयोः ॥ कृष्णमंशोनिधौ प्रास्य
कृपीं द्रोक्ष्यं सरोधितः ॥ १३४ ॥ अर्णवान् कर्मसु ससससु ग्रीवमताडयन् ॥ सुग्रीवो मुक्षिवा
तेन ह निनाय यमालये ॥ १३५ ॥ कृष्णं तं निहतं दृष्ट्वा निकृष्टोऽपानुर्नदन् ॥ सैन्यं कृपाता
म्राक्षो गभीरं प्रेष्यत उचलन् ॥ १३६ ॥ धनुः प्रातमिह दशगुणं वेपथुवगोश्चनः ॥ पश्यन् निकृष्टं भस्म
भीविमुक्तान्येपुर्वगमाः ॥ १३७ ॥ पतिव्यप्रतिघातं धौः ॥ सुरदानपादाकृणोः ॥ अविभ्रम
निकृष्टोऽथ दंडं ॥ दंडधरो यथा ॥ १३८ ॥ पादौ दृष्ट्वा तौ ॥ वा नास्य सीभ्रोत सुवनत्रयो ॥ विष
सा दलये मदसु सुग्रीवो नमानवौ ॥ १३९ ॥ अत्रैव ॥ शोकवशादवध्यातायना किं नो ॥ जाड्यं
ते समतस्मिन् सकाले कालानलपमः ॥ १४० ॥ विषादे वीक्ष्य हनुमन् न विप्रसमितमुपक्रिष्टौ ॥
निकृष्टाग्रत आपूय विशालं वहा ऐस्य ॥ १४१ ॥ यस्मी शोवी जद्विकृष्टं भीतुलिविद्रितं स व
अत्र प्रहरते हेति ॥ मिसूवे हनुमानि मे ॥ १४२ ॥ अमोघं पतिव्यं यो रमुद्रा म्यग्रज ॥ हानसा
हनुमत्सि मोघोऽसु तूरीद्रेपरिस्थितः ॥ १४३ ॥ माकते मुक्षिपिणो यं मादृष्टः कृष्णसो
दनः ॥ आश्वस्तं जहन् मते मसे न्यस्याद् वदुतः ॥ १४४ ॥ नीते हनुमसा न ॥ १४५ ॥

(3)

सौ ना

६

मु०

॥४३॥

॥४३॥

दितकपिमंडलैः॥ जातेसपदिहासांते पातितेसिंहनमता॥ ३५॥ महासंख्यमखेतास्मिन्
 प्रमाथ्याविशतहविः॥ तनिकुसैपरीकुतामृतेश्वरमेतोषयत॥ ३६॥ कुभकर्णसजे
 तस्मिन्कुसकपोपिमोहते॥ नदितेनाकिलोकेश्वरुदितैपक्षसोपुने॥ ३७॥ समुपगृह्य
 मृतकोपैराश्वमेकैवग्निकेतवः॥ प्रेषिमायवनेनाजोसणाद्रामेपुस्तुदिताः॥ ३८॥ य
 मशत्रुश्चदुधैषीमहापाश्वीमहोदनः॥ वज्रदंष्ट्रामहाकायस्तौकोशौशुकस्याज
 पो॥ ३९॥ ससैव्याजवणादिहाहतायस्यपाश्वी॥ त्रयमाउद्वज्रविक्रमेणाजोमुगेदे
 णमृगादव॥ ४०॥ निकृन्नाहीनहताय॥ कृताकेमपतेदृशानने॥ आश्वास्यनियम्यु
 धौकुमासास्तदनुजया॥ ४१॥ त्रिभिः॥ अतिकायश्चदेवीतकनेगीतको॥ तेमस्तमु
 (नमताम्योपितृव्याभ्यासमाय्युः॥ ४२॥ उग्रानदृग्गगासेनावानवाव्ययंकी
 यत॥ नानाहेतिमतीन्द्रदेसांकपीद्राश्च॥ यवायमन॥ ४३॥ वानरायानणैरगितावा
 यणोश्चहमेहिमान्॥ यथस्तुष्टा॥ ग्राहसोश्चायनाक्षसैः॥ समसूदयनरा॥ ४४॥ नयैतको
 तक्रनिमः॥ कुशौवाजिवरोष्ठितः॥ कपिस्समरातांयेकः॥ जातेनास्ययमहृणाय॥ ४५॥

श्रीगण

(3A)

दीनेदनेकुमारेणहस्त्रिकैविलोकयन् नगीतकप्रतियमौसुगीवप्रेषितोगहः॥१॥
तिष्ठकिप्रोक्तैनेतैप्रासमेप्रहसोनासिप्रसंगदस्यव्रवतःप्रासप्रास्यसवस्यसि॥
अंगसोपसि साप्रासःपातितःसीदितोपतततामेयस्तपस्यतस्यतलनाध्वमतडभन॥
॥१॥ताडितादध्ववदनाभयनेभुविपेततु॥नोकेडवमेद्यागासपपातममापुवा॥१॥
इहधीःपातयामासमुहिमैगदमुहिमः॥१॥चितःप्राप्यसीरीसनत्तेकधिरधानया॥१॥
स्वमुहिपातयामासतस्यमुहिमुहिमेदकोतन्मुहिपीडितःकृधोदधेखदूनरो
लकः॥१॥५१॥खड्गमाहिधतेनेने॥अंगदस्यमानयतनगीतकेनिपतितेकृधोदेवी
तकाभययात॥नोववसुर्वकाःसर्वतंदस्ववप्राद्रवन॥५२॥देवीतकायविहोपदेहा
न्वालिस्तुतोवहने॥सतोन्धिकाकाने॥वालिस्तनुममाहयत॥५३॥अथलिमात्र
तनयःत्रैलोक्यलोपादके॥प्राप्तिदुष्टाने॥प्राप्तिहोपवनित्रायने॥५४॥सत्रैलैत्रै
कलीकृसत्रादेवैतकोवनी॥हृदिवि॥त्रात्रैघोरकपिशून्यमुहिमुह॥५५॥वल
मप्रतिमवीस्यसुनरात्रास्तुमाप्रति॥तमभययातदावागुकेरावःकेटसंयथा॥५६॥
स्यापतप्रधेवात्रुनधसहमसानधि॥वृत्तमिहाधनुश्चास्याविद्येदादिधमाकृतिः॥५७॥

(५)

६

श्री. गा.

मु०

अथ स्वदिनमायाते पातुता सपावनिः॥ श्रीः पादेन निष्पिष्य जघानामयवै निष्ठा॥ ५०
 सुवर्णसिद्धये चेषमफलिः प्रसूयते॥ अमराणां कवीनां वस्तवते नैमने नपि॥ ५१॥ युधोने
 सैव सते वरी नावन्वर्थनाम कोऽजघान मुसिवातेनाकारुतिः क्षिप्तवानरे॥ ५२॥ श्रीगदा
 न्पूर्वगे दान्द्रावमेतत्रागे हृदये॥ प्रापे विवि रसोत्सह न्ना न्मानमक्षिपोत्स॥ ५३॥ सोहि
 द्याप पशुदेवतलेन बलमुवता॥ त्रिमूर्धानममूर्धाने यजेत्पुत्रा मुधप्रियः॥ ५४॥ परमपत
 नहि ह्यमा नयेत नयेत जयमदिवलकवीनां मंत्राभिनेदन्॥ नपा नपा नपिकायां वर्त
 मानोसमानोमहुरपि मिहि न श्री श्रीहनुमा अगतिस्तु इति श्रीसंग्रहनामप्यने मुद्रा कोड
 षः समा॥ ५५॥ अद्रिकायो तिका मोथसोते तामा नपात्॥ नथं यवैश्वरादते मारु गोहा
 र्कभास्वने॥ ५६॥ कुन्तपोव नदसो कुरुहास्वराजः॥ विष्णो नयन्महद्यो पैका पाटोपमुपा
 ययो॥ ५७॥ कुमुदे विविदे मे दक्षिणा नीलादिकान्दाने॥ विजिसंगदसग्रीवो लीलया प्रापसं प्र
 षुः॥ ५८॥ विषक्षवक्षो नावैधुर्मम छाने वपुष्ठागाः॥ निवर्तिष्ये निनात्रो हसिस्तु ये नावमा
 म् ५९॥ ॥ मा नेनासहमा नेन तत्रसौमि त्रिणाक्षपात्॥ वार्ष केषाना जन्मद्योमनति
 कामोभयपद्यत॥ ६०॥ ननु बालोसि सौमित्रे न बली नापि योस्त्रवित् गच्छतिष्ठमम

॥४४॥

॥४४॥

श्रीगाम

(5A)

पुत्रेदितिसावर्णिजः प्रथमः ॥६॥ बालस्य किमवधमे बालो हि प्राकृत्रिकमः ॥ विक्रमस्वपु
त्रासु सोरिसु येन लक्ष्मणे निपुः ॥७॥ गण्डर्षु न सोमो जस्तमो वनिकुमानयो ॥ पक्षपात
पनिहारा उभयेपि सुगन्धु नाः ॥८॥ एकैव यवविद्वेपसो निकायः प्रानोत्तमान् ॥ तान्
प्राप्तो अशने स्त्रीश्चोच्छिद्ये क्षमन्त्यग्रजः ॥९॥ आरुण्यं पुष्पमाकृष्य लक्ष्मणे मू
क्तवान् शनैः ॥ ललाटे पादयो मासनिपोः साहिः वसाकरोत् ॥१०॥ आश्वास्य तव पि व
नोकी नो सीति वदन् ॥ एकैत्रिंशं पञ्चसु त्वं लक्ष्मणाया विपद्यमानः ॥११॥ विच्छे
दतो अश्वसो मितिः परो मुं सन्महाका ने ॥ दानं तेन विनो नो ववर्षे पुनः सलक्ष्मणाः ॥१२॥
असदव्यास्तद्विषुद्वेषु मुमो ये पूः प्रकोः ॥ असदव्या अतिकामश्च नश्च अक्षितिम
मये ॥१३॥ सार्वभौमो न सहमानो यः सौमि ॥ विवर्षणमन्त्रितः ॥ आगुमसस्त्रमसज्जतसौ मृपा
क्षिपसतः ॥१४॥ मुमो यः सावणिमाम्बाय न निरस्यतः ॥ विद्वद्वत्तु रेवापो वाहिय
भनताग्रजः ॥१५॥ द्वित्रिंशः स वतुर्वातु र्तिकायेत्यद्वयतः ॥ विद्वद्वत्तानि जातानि लाघ
वादाद्युक्तः ॥१६॥ द्विगुणासौ क्षेपसो यद्विजः चिन्तः पुनः पुनः ॥ विषपणी विवर्षा
स्य सोमि त्रिंशपुनरे वीरः ॥१७॥ अस्तेन ज्ञास्तेन वधायो मेता तने वापने विरतिः ॥ तद्विद्येव

(5)

सी० ग०

॥४५॥

पुनश्चक्राविनिश्चास्रसंसदधे ॥१८॥ सुमोयब्राह्ममस्त्रोत्स ब्रह्मजनकानुजः ॥ स मु०
सूता श्वेनधेत्तुर्णमतिकार्यददाहता ॥१९॥ निहसर्वेचिण्णदी नोपामंजामानुजोव्रजत
प्रणतप्रणमेनेशः पविनेसोथलहमे ॥२०॥ रावणपुत्रशोकार्तविलष्यक्रोधमा
श्रित ॥ नियणिस्त्रिमुखप्रेक्ष्यसर्वत्रोदयलापत ॥२१॥ राज्ञन्निपजनीयोहरणा
थनपापडितः ॥ निहसंमसितु विपुसंवनता प्रसादये ॥२२॥ इरुक्कामन्दुरत्नाक्षो
मदनाक्षोमहाबलः ॥ रावणनक्षमादिदोषद्वीधन्वीविनियमो ॥२३॥ नाक्षसान्मक ॥४५॥
नाक्षस्मपुत्रोगावकविपुगदाः ॥ नानाधामधामसत्वेदिजघ्नाक्षोक्षीलानगाः ॥२४॥
नीलोगहादीनसुग्री केशनेविपुला ॥ गानातुक्षमपोषनगणयननामप्राप्तः
खगमजः ॥२५॥ पत्र्यामिरामदेवतामासहधूमकिंयन ॥ केनप्येतिप्रियामिथी
मकराक्षोवृवीप्रभुः ॥२६॥ लकपत्रेनिह तः कंकानो निष्कृष्टासुगन्धः ॥ कनिष्ठा
सेनिजेमसिचित्तिगामस्तमब्रवीत् ॥२७॥ वरुषवाणान्दुष्टोसोनामस्त्रिद
दतोछत्रैः ॥ वरुषरामश्चक्राननस्त्रैस्त्राण्यवानमत् ॥२८॥ रामः स्मितमुक्त्वो श्रीराम

(5A)

मावी नमुहि प्रहान्तुमये सुदीर्घा सर्वे ज्ञप्ता सर्व जपी दशास्मः सताडयामास समी नसूनु ॥ १५ ॥ म
उत्सुते विह्वलवन्निषेपो माया हियो नेति मुहुर्वापे ॥ लब्धा ततो स्मृति मयो विद्वि सकि रे
छुनान् नील समी पमेषः ॥ १६ ॥ अप्या समुत्तेषु विदानितेषु नगेषु नीलेषु जमरु नो ह
स्वानन स्याथ धन उभाश्चाना वक्रो तस्य गिनी सिवा देव ॥ १७ ॥ निरीक्ष्यत न ह्यस न
द्वकोपननादनीलो थकोपयैस्तं जडीक स्तेन स नो व पोले स न्यध वास्त हनया
ह सैश्च ॥ १८ ॥ माताः कप कोतु कमास नैति न्मिदधमा मानमव प्रपुष्येत ॥ इह
प्रवापो धनदानु जोयमाग्रे यमस्त्रै विमुक्त वया स्मै ॥ १९ ॥ अग्ने स्तेन जः स्त य
मिति भावा न्म मान नास्त्रेण पया लोको तै रावपा नमम सिद्धवैते नो धसो
मि वि न मि त्र हंता ॥ २० ॥ दिव्या सिद्धो विगतायु रयमस्तंति मर्त्या न्म एन मूये ह न
नग जैति निराय नेति पुन्य धनुर्लक्ष्म्या आवयैस्ते ॥ २१ ॥ सुहायि नानथ सप्त बाणा
न्निराय नेति निद्रिता न्मुमो य विष्टे दनामा वज्रः शनैस्तो न्ना नानमुप श्रदवा

(6)
सं० ना०

मु०

॥४७॥

श्री गाम

ननाय ॥२३॥ तान् नावपाश्वादिनदात्रुवापौ जमुं चतौ तावथ वापासंघान् ॥ धनुर्धजापाप्रवरी
धरण्यानि गीषया लक्ष्मणाक्षसे द्रौ ॥२४॥ स्वयं भुवा दत्तममो बभूवुर्गस्य जावपा वापावने
ममो च ॥ सलक्ष्मणा समादुल्लयन्तु लाटे पपातसो मित्रिनवाहमो हः ॥२४॥ तथा दवपू
य स नावपापि क्षणादसि द्रुसुखे लाञ्छनैर्वा साव सतावत्सम नतिस्मरूपेनोषनिर्जोषत्रा
मानुजन्मा ॥२५॥ विशद्वि नप्यासभुजैः प्रगृह्य द्युहेन कृष्णे विचवालनाय ॥ गि विस्तनी
सप्तसमुद्रवस्त्रामही च कैपे महिले वस ॥ २५ ॥ भूमि डले सर्वपकल्पमल्पविभातिपाता
हसमेतमेतदा ॥ सहस्रमूध्रोस्यवतैकमू ॥ सद्यकोनामहनेतमेनै ॥२७॥ कुक्षो विनिष्पस
मनुत्तनूतः प्रोद्यम्य मुखे प्रजहाय धौने ॥ सर्वैर्नैवेः शोचो तनुदिनन्सः पौलस्तपुत्रो
मृतवत्सपात ॥२८॥ सौमित्रि मार्ते एतितविलोक्य प्रेमाकुलासा प्रतिगृह्य दोष्यो ॥ निम्येह
नूमान्प नमोपकैठमातेवतो केजन कोपकैठ ॥२९॥ स्पृष्ट्वा कजाभ्यां क रुपाक नस्तै म ग्री
ललाटे वा नमुज्जहाय ॥ सुगहमुक्ते दुनिवात्ति मुक्तो न नाजसौ मित्रिरुदापक्रीतिः ॥३०॥ अ
वापसंज्ञा मवले व्यधै य स नावपा गाद्यवमाससाद ॥ सैदप्रमादप्रतिमुहृदहि मते

(6A)

गजः सिद्धमिवाप्रसक्तः ॥३१॥ भोगी दुर्भोग प्रतिमं प्रदीप्तं संधार्य विष्णुर्मथ नृध्वं नानः ॥
अविस्मितः सस्मितवान्दीर्घजगद्वाणीं जगदेकनाथः ॥३२॥ स्वयं भुवे वा भुवनोधिनाथं
स्वयं सर्वं वा ज्ञापयौ गतस्ते ॥ नामो ह्यसौ नाहं स सर्वथापि कृतापराधः स जगद्वर्मा स्याः ॥३३॥
एवं ब्रह्मणो भुवनप्रभुं तं प्राप्ते जनिः प्रीतिं लब्ध्वा ब्रह्मणो वात्रौ यथारुहे सति नाथभूमौ नतिष्ठ
कीर्त्तयामि तच्छ्रुति ॥३४॥ अमिषश्चोक्तं पुरुषः पुनायाः समारुतिं मे ह्यसमारुह ॥ स पा
वणो भव्यवमाप्यवापौ दिशो दवादा किं विधीयते ॥३५॥ सैव ससं सिन्धुमना दवास्याः
वा ना नमुमो यानि नूनं दनाम् ॥ हनूमतो वदन्ति श्वतेजः प्राज्ये निवाज्ये ज्वलतो महागतेः ॥३६॥
प्रहस्य नामः प्रदत्तप्रदेकैः ससीश्वरसूतं च न ह्यसद्यः ॥ ध्वजं यथैच्छन्मुतातिवित्रं विच्छेद्य
हेतीश्वरं दशाननस्य ॥३७॥ रापे पाविष्ठा विष्ठा विधाय रात्री ययिषीत मन्पुत्रात्रोः ॥ एक
तैका तैस्त्वनभास्वने वयने किरीटं सुनकीर्त्तकीर्त्तिः ॥३८॥ तैनिर्विषात्री विषवद्विषणं क
व्यमूढं गवाब्धसाधो अनुज्ञामाप्ते पुनर्मज्ञमाहिनादि तौ नव्वधुना हि नोजन्तः ॥३९॥
भोगानेनापाननुभुव्यत्रा द्रौ प्रेक्ष्यते न तो वयतो वपयिषं ॥ अप्यप्रमत्तः कुरु सर्वं हि

२४

संग्रह

(७)

॥४८॥

तत्तैलैः यः पिंडैः कलैः पाणिप्रद्वैतैः ॥ अयोद्विधातैस्ते बोधयते विष्णुः ॥ ७ ॥ अंगप्रव
 तैर्नेनास्यर्षेण गमापुनैर्नात्रिनः ॥ द्विपद्मो हस्तपादयोर्न हस्तिस्यमन्त्रयुः ॥ ८ ॥ श्वासवत्तु
 संरपायत्री घ्नमनपाययैहि ॥ ४० ॥ वाणीमुदायामिति नाघवस्य निराग्न्यातो नगनीद्वारास्यः ॥ नान्यु
 स्मृजन्तुसहान्ननघनाथबोणोऽष्टितामनैतौ मनसा जगाम ॥ ४१ ॥ सवामसोहसमिवातिमूढो
 मतो महासिंहमिवे स राजः ॥ अहिर्विहगेन्द्रमिवापि युध्यन् देवदशास्यः पवितापमाप ॥ ४२ ॥
 द्वाभ्युवकित्रिदेवैः द्विद्विप्रकाशैर्यपनत्रायेन निपातिता न्युवगान् ॥ प्रभुवन्मृतमयेन पागपातैर्न
 कृतनिजस्तनजः स न स देवः ॥ ४३ ॥ इति श्रीकृष्णार्जुनसंवादे अष्टमः सर्गः ॥ ४४ ॥ श्रीरामा
 यनेम ॥ कृष्णकपागजः कृष्णः कृष्णकर्णप्रबोधवत्सलसाम्युतपीसुमादिदेशवलीयसा ॥ १ ॥ धेनी
 शीरवादिवाचानां भूजीपांश्च निक्षिः स्वर्गः ॥ तस्यैव श्वयुगपन्तुहोस्तुप्रबोधने ॥ २ ॥ श्वासवे
 गैः प्रततोस्य कृष्णे पीलिकमागताः ॥ वीर्यैः सङ्गमधायैश्च जघुस्तैरावपानुजैः ॥ ३ ॥ अंगैर्नाद्वि
 र्सेकात्रोखैर्नुद्यैर्गजादिभिः ॥ समतासनिध्यापतो न दतो नाप्यबोधयन् ॥ ४ ॥ केचित्तेवग
 पनेभ्यश्च कृष्णैः सान्मप्युदमूलमन्त्रैस्तैर्न प्रथामां सिसि रतिस्मास्य कर्णयोः ॥ ५ ॥ अप्रवृ
 त्तप्रयतेन संनैषात्ते निद्रावनाः ॥ पुनर्नैवामुद्यैर्घोर्नैष्यच्छिदुः क्रोधमूढिताः ॥ ६ ॥ निद्राव
 द्वाभ्युजैर्नैव कृष्णकपोयुयोधतान् ॥ पुनश्चापि यमानां गोकथं विप्रसबोधत ॥ ७ ॥ श्रीराम
 ताः केचित्तेतौ वीर्यताययुः ॥ ४२

नान्यु

॥४८॥

श्रीराम

(2A)

न्यं

दिति

सज्जमानाः सहसा प्रेषिते बभूवुः बहुम् ॥ मीमांसनादीन्समुद्धिशान्पूर्वमेवोपकल्पितान् ॥ १८ ॥ द्वि
हस्तकनीषेषु पूर्वादिषु वा अथारुणो ॥ ज्येष्ठेन प्रेषितः प्रामादिकैः कर्णः सप्तमस्तु ॥ १९ ॥ ह
ननैव दमानः कृष्णकर्णो भ्यसावतः ॥ रथापाकितमैलोकं संहारं ॥ २० ॥ नक्षत्रलोकापाले
नोत्तमैतुना नवान्नैः ॥ यमः सलक्ष्मणो वृद्धः ॥ २१ ॥ सकलैकलहस्यस्थकानप
सुश्रुवानमैः ॥ कृष्णकर्णो वसापेथनीतिमा ॥ २२ ॥ नामेयामोघवीर्येण विग्रहो यम
पस्थितः ॥ अविजान्मनपामात्रनकाय ॥ २३ ॥ बलिना सोधि नक्षत्रस्य बलिना ॥ ज्येष्ठ
ग्रहः ॥ २४ ॥ द्वासी नैसमेन स्यादिति शास्त्रसु ॥ २५ ॥ अनयै तसमाजिसप्राप्तो नामेया विग्रहः ॥
शान्तकोदहयुस्मत्रैलोक्य सयनाय ॥ २६ ॥ हयं विग्रहो नामेया विग्रहो नामेया विग्रहः ॥
वैवैधुस्मिपुक्ताः नाजानः किं न कुर्वते ॥ २७ ॥ यो हितस्यावस्यदुलेन किमन्यथा ॥ ज्येष्ठ
गुरुं कथ्येते मातवजानास्मिन्सर्ववत् ॥ २८ ॥ अग्रजेनेवमक्तः सः विग्रहो योग्रमानसः ॥ त्रिजिह्व
शुक्लमाधेन्यवगृह्णति सुतानि च ॥ २९ ॥ मधुधुनि दानस्याद्यकृतानिष्कृतिमुत्तमं ॥ प्रसादये
यं भाजं स्त्रीभ्यो तु ते हृदयजनः ॥ ३० ॥ कबलत्रिते यार्थे स्यात्कथं च दुवनत्रये ॥ सप्तमो नृपा

१० ना

(8)

॥४९॥

स

नार्थमिमुक्तासमयौ युधे ॥२०॥ एकाकिनानगतौ सर्वेयामोवययुधे ॥ सीतीवल्लोभ्यमापासिति पु०
 कवाचमहादजः ॥२१॥ महादजं विनिर्भक्त्यं चवपी प्रतिनंदयन् ॥ संपूजितो नावपोनप्र
 मयौ नावपानुजः ॥२२॥ संप्रयमोजनो सेधी प्राकायमतिर्लघुमन् ॥ निगम्य नगा नात्र स्माक
 पिसैन्यमवेक्ष्यत ॥२३॥ नाना युधधरावी ज्ञाना नावाहनसोऽस्ति ताः ॥ तमन्वयू नाक्षुसे द्र
 श्यतुर्नगावल्लेखिताः ॥२४॥ ब्रह्म योजनविक्षीर्णततश्चापमधिकोद्युमै ॥ कालीबद्धप्रभतनुकाली
 तममोपमै ॥२५॥ महाकटक कोटी चक्रेषु नादिविषा षण्णैः कनैः चपनिघा ॥ कायैष्या पर्वतै
 शोदश ॥२६॥ पादाभ्यामतिभीमाभ्यां दाने ॥ शोवनि ॥ वृत्ताभ्यां तोम्रनेत्राभ्यां विसृजते म ॥४९॥
 हानलैः ॥२७॥ दृष्ट्वाभ्यां क्षुण्णधातुस्योर्वेड्म ॥ शान्दिलौ ॥ महागुहावद्गहनैः आददानैः म
 हाननैः ॥२८॥ ग्रीसंतपि वलोकान्त्री ॥ नृपति ॥ संप्रमै ॥ महादहासप्रक्ष्वलेद्यनाद्यनद्य
 नस्वनैः ॥२९॥ कद्रुतावानराः क्षुद्राः क्षुरामः क्षुबलक्ष्मपाः ॥ आस्पृष्ट्य तमिमुक्तामनोमाक
 तर्नहसि ॥३०॥ कैम कर्णतथादृष्ट्वा जीषानेष्वपयैकनैः ॥ दुद्रुः कपिसंध्यास्ते वापमुक्ताद्वेषवः ॥३१॥
 सेतुमं गाम् ॥ केचिकेरितो तुमुपागमन् ॥ केचिन्तुलीना वृक्षेषु पतितः ॥ केचनक्षितो ॥३२॥
 मुचनजो गहदृष्ट्वा निजसे न्यसयाकुलं ॥ नीलाक्षीन्द्रवतः शोभेदीर्घाद्यमुतवयः ॥३३॥ श्री नाम

पु०

॥४९॥

श्री नाम

(8A)

भुवनानीप्रभौपामेनाथेस्मिन्समर्पकने। वानराः षट्तिश्वरुद्रवतविक्रवाः॥३४॥ इसंगदोदित
कृतानिवृत्तकपिपुंगवाः॥ सालशैलत्रिंलाहस्ताः कुम्भकर्णमथैभ्युः॥३५॥ कुम्भकर्णानुगा
वानरा ननुदृष्टं नैः॥ कपमोविविदाद्यास्तां कुम्भकर्णगिरिगोत्रैः पितृभिः समस्तदमनः॥३६॥ तस्मै सालशैल
लां वानराः प्रतिविशिष्टः॥ कुम्भकर्णगिरिगोत्रैः पितृभिः पीयूषपिडवतः॥३७॥ रातानिसप्तया
यसहस्राणि यवानरा ननु॥ मुगपत्प्रतिनिष्यन्ते कुम्भकर्णो न्यपातयते॥३८॥ षोडशो व
दनाय विंशतिं शत्रुभाषयान्॥ पवित्रं सप्तपाणिः स्यात्स्वादं दवा दस्मधावति॥३९॥ अपभ्याप
तितद्वर्गं सन्निनामाद्वर्गिकपीन्म॥ तपो नैता नुसं तैयदवेदस्मातिष्ठति॥४०॥ शिष्यभक्ष्य
पिक्षोर्वा प्रतिज्ञायमपातय॥ वानरा नूनं गह्वरं इक्ष्मण्योऽप्यनीनवातः॥४१॥ ततः रातेवलि
श्वेतैर्सपातिस्तुसावपि॥ उन्मुखान्दुर्मन्त्रं वानराश्च सोभूक्ष्यरूपीन्म॥४२॥ क्षणादि
पेषपाणिभ्यां जमेतकुमुदावृत्तं॥ भुजायास्फोष्यमुधोऽथदिद्वीगुदिद्वीगुद्वीगु॥४३॥ गङ्गागव
हंगम्यैव पादवर्गधर्मादनी॥ तां नीलनला न्योऽष्टमुसि धातैरपातयतः॥४४॥ भुव
नाऽप्युन्मना जावीक्ष्यते पृतनाक्षमं॥ अपश्यधावस्तिकुं शो जाववीक्ष्य पनेः सह॥४५॥

५ ४ वा ३ यते येदवराजामो यमेयवरादिकं समयेनो यमेयवरादिकं हनुमतो मनः ॥ ५ ॥ ४ ५

सू० रा०
(१)
॥ ५ ॥

सालने लीलालावर्षिक कृत्स्नकपयस्त्रयः ॥ पूर्णवभुवस्ते स्यागेनेवाकपतयासः ॥
४६ ॥ अथ पर्वतमुत्ताहृतं तस्मै विक्षेपतापनिः ॥ तमेवादिर्कं चीद्रायकभकपो द्विपधस
नमः तपनस्य सुते तस्मिन् पतिते पर्वताहने ॥ श्रीमदाजीववीश्वेनसं कृधावप्यधावती ॥
तल्लताडनमात्रे पाकभकपो निपासतो ॥ नृदितादृतामादायसास्क विनाससोययो ॥
नयेतैकपि मृधेन प्रमाते वनिजापुत्री ॥ तस्मै नमः ॥ शिकारूपी द्विप्रमारुति रवगातो ॥
विवेकाविभक्तसुग्रीवैलैकाले केचननुजः ॥ श्रीमद्वैराक्षसगणैस्तत्र तत्राति पूजितः ॥
पूजयद्भिः कृष्णकपोसगंधैस्तुहिनीवृक्षैः ॥ प्राप्तिव्यमानः सुग्रीवः शनैः सैशामवा
प्रवानः ॥ ४७ ॥ कृष्णकपोसकपोसः करंभीतूपोमद्विठनतः ॥ नमो सिको वाकुदवानैः सु
ग्रीवोभोस पातया ॥ ४८ ॥ श्रीमद्वैराक्षः कृष्णकपोथतहै नैवमता डयता विपेपय
पुनः पृथ्वीसौगुल्येत रोमयो ॥ ४९ ॥ श्रीमोचरुलमशानै रक्षिपद्रासुसाधिपः ॥
कालदे उपरं डाक्षै कपि राज जिघोसया ॥ ५० ॥ जग्राह हनुमान्महोव मा

९
मु०
॥ ५ ॥
श्री नाम

(9A)

पुंसमहायुधैः॥ ज्ञानुनिन्यस्यतस्ति वा जहास वननादवा॥ ५६॥ तदा क्रुध्यः कंसकपोमि
हिमावस सव नैः॥ विद्याले प्रजहा नो श्यै वीमुने दनवससि॥ ५७॥ अश्वितेयस्तस्य प
प्रहा वनदहन्मा प्रजहान येनैः॥ तन्मुक्षिपिहः सपपात दुष्टो वज्रप्रसिन्नो दिनिवाति दुगा॥ ५८॥
संज्ञामवाप्यथ युक् स कर्णः सैवमति यैक १॥ कठो नः॥ ५९॥ गंगिनेः शृंगमथ प्रगल्भ व वा
नदं डी यमथो धु पाणि॥ ५९॥ जघास का १॥ चानका १॥ श्वि से प को श्वि स पि पेष
को श्वि स॥ कपी न कपो विगता नु कपः प्रकप १॥ तपि कंस कर्णः॥ ६०॥ ते स द्यमो पाह नु यो
निनी मुः स्रोतो तसि न न्ये स व नो म कू र्वेः॥ स १॥ सा हसिनः पुन श्वत मे व हं ता नु उ ह मे थ
दि॥ ६१॥ स न क्त गी न वि वृ ध र्पः प्र स ध १॥ स म यान नो र्वा॥ न धु प्र वी न वि स यो सि धा
व न्स्वा नी प ने षा य स यै क नो भू त॥ ६२॥ वज्राप मे को पा गौ षो नो षेः सो मि त्रि ने न प्र वि भ द
वी पः॥ अश्वित मे न ता न्प्र य मो सु नू निः सृ णि प्र हा ना नि व म त्त ह स्ती॥ ६३॥ श्वि प्र प्र त्यि से प
स न द्य म न द्रः शृंग गि ने भ ग ल की ते ना या॥ वि छे द त छी ध्रु म नु छ व र्त्तिः स स व न स स सि
नै व बा षोः॥ ६४॥ स न म बा षो न थ स्ति न्त व म चि त्ते पि व न्ना स स वा न नो षां॥ स क

वयै

कीर्तिः

(10)
सं० १०

हु

२

॥५१॥

य

ठेत

समादोपमुपाजगामकपीन्विधुन्वन्मुपैगलग्नान्॥६५॥ एह्येहि किंतेकपिकाकनेन नन्वस्मि
देवानि निषुद नोहं॥ इति ब्रुवापोमगवानुदापोविष्णुः प्रमोक्षाय सधनुः सुधन्वा॥६६॥
नाहिराधो नवरोक्षकोनाम्नास्म्यहं नाद्यवकृष्णकणः॥ आह इमोपद्रयमहं द्रप्सीमौखिके
तिनामसरवलोभमध्यावत्॥६७॥ तौकृष्णकणस्य कनापुदीयादिदी ह्यदेवोदिवमालिरवतो
सुयापमाताः सहस्रोपमाताः नामो हिनः पालक इत्येहोय॥६८॥ इदीप्यमानानलसीनिका
त्रोः सुवर्णपुत्रेवैश्वसुपर्णविगोः॥ नामः अयमो विमद्वानः सततं नो हिषितः शोनीया॥६९॥
उद्यच्छतो मुद्रनमुग्रकृतिः काडेन दैर्दिडो मरुतः॥ महीयसीया नमो सबाहमहामही
भृष्टिखरोपमानः॥७०॥ उन्मूल्यस्तलविपुलपनेपाहस्ते नहस्तीद्रवदाद्रुतस्य॥ पौलस्य
पुत्रस्य परबाहविष्टेदतीव्रेपात्रेपात्रा॥७१॥ उद्रजतोमिद्रवतः पत्रस्य क्रोधाज्जि
दासोः प्रपदुअहायेः॥ संप्रपविद्राभमुरवो ध्रुवो विमुच्य पादो ययकृत्तत्रात्रोः॥७२॥
तेकोभकपतिविहस्तपादाः लोउअः कलिमाद्रितुल्याः॥ अर्नकिनीतीकपिगक्षसानामस्य
भयमन्वनिष्टिपुन्य॥७३॥ अहस्तपादोमि विवृतवह्नमहागुहासंसमदुनादः॥ अ
भ्यापते तैग्रसि गुतदाग्रेः दानेन प्रविप्रमुनस्य वक्रं॥७४॥ पनेपाद्यो नैपात्रा नैपा

यु०

॥५१॥
श्रीगणेश
होमः

श्रीनाम

(10A)

नामः स्वच्छेन विद्येद्वहति रोस्य ॥ उद्धीसनेत्रकटुदंष्ट्रमस्य पताछि गोक्षु विविधेदभूमि ॥ १५ ॥
त्रिलक्षमानः खलुमोजनानेपसकृष्णक पौविद्वह पुनस्तपसः सौको यमासो नगनी प्रवेष्टे निष
धमानो वृष्टे पुनैव ॥ १६ ॥ विशे पतद्राक्षसहेतुः ॥ धौत्रयैः शनपयो जगती सलीला ॥ १७ ॥
नपाता दुह गालमहा विमहा ॥ मपाता दिव पत्न्य लोकाः ॥ १८ ॥ कटकटककाले मीषी प्रापोभा
जौ सुवर्न सवन पूषा कृष्णकपि छलेन ॥ तिमिराह नदवनाम भानुः शनोसैः सुनमुनि निकच
स्तै पूजयामास पुष्पैः ॥ १९ ॥ २० ॥ इति श्री विष्णुसहस्रनाम स्तोत्रे युक्ते नवमः सर्गः ॥ २० ॥ भावणः प
तिर्नमः साक्षात्तनी भ्रातृवसलः ॥ सुहर्तुमूर्धित आण्वनी पौविल्लतापसः ॥ २१ ॥ हावस्तु कृष्णकपि वैकु
ण्ठ्यासि मया विना पप्रनुमा स्मा म्य हे वरुण मवापाग्निदीपितः ॥ २२ ॥ कुरु मृगया भूतो नः स तु
वाही विभीषणया ॥ मया कामासनासक्तः स धनः पश्यामितकल ॥ २३ ॥ विलपते विषयवत मवलो
क्य सुनेद्वजित ॥ मद्यनादो जगदो धैर्मद्य संहादिनी गिनी ॥ २४ ॥ नन राजसुता कीतो देव राजडि
तः पिता ॥ माभूदिष्टे पनी वा होमा मोदिश युधेद्रव ॥ २५ ॥ इक्ष्वाकतातमा पृच्छ्य सुनद्रोयु
हकर्मणि ॥ वका नरुद्रद्वयसमाप्तिवाने महं व्रजित ॥ २६ ॥ शनवर्हिः शोपा वा सावन्तो वंसा

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com